

Hogyan döntsön az egyéni vállalkozó – avagy választási szempontok a személyi jövedelemadó, vagy a vállalkozási nyereségadó szerinti adózás szabályai között

Bevezetés

Hazánkban 1988. január 1-jével került bevezetésre a korábbiaktól alapvetően eltérő adórendszer, amely fő vonásait tekintve azonos jellegzetességeket mutat a fejlett piacgazdasággal rendelkező nyugati államokban már kipróbált és hatékonyan működő adórendszerekkel. Az új adórendszer bevezetésének első lépcsője a mennyiségileg megnövekedett és a minőségileg teljesen új jellegű (áttérés az adómegállapítás új módszerére, az önadózásra) feladatok ellátására alkalmas szervezetrendszer kialakítása volt, ami az 1987. július 1-től működő, a 14/1987. (VI.13.) Mt. rendelettel létrehozott Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (APEH) felállításával következett be.

Az adórendszer érdemi átalakítását tekintve kiemelkedő az általános jövedelemadót felváltó személyi jövedelemadó, a forgalmi adózás terén bevezetett általános forgalmi adó, valamint a vállalkozásokat érintő vállalkozói adó rendszerbe állítása. Az új adónemek bevezetése azonban kicsit "féloldalasra" sikerült, mind formai mind tartalmi szempontokat figyelembe véve. A probléma részben abban állt, hogy az új adók közül a vállalkozói adó nem törvény, hanem csak törvényerejű rendelet (1987. évi 16. tvr.), valamint az ehhez kapcsolódó végrehajtási szabály PM rendelet (49/1987. /X.15./ szintjén lett megállapítva, és ez ellentétbe került az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény 6.§ (4) bekezdésének azon előírásaival, hogy "adót bevezetni, mértékét vagy az adóalányok körét megváltoztatni csak törvényben lehet". Továbbá ellentétes lett a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 4.§ c) pontjával is, nevezetesen, hogy "törvényben kell szabályozni az állami pénzügyeket, az adókat és az adó jellegű kötelezettségeket". A probléma másrészt a gazdasági társaságokról szóló 1989. január 1-jén hatályba lépett 1988. évi VI. törvény megalkotásával kapcsolatos.

Szükségessé vált ezzel párhuzamosan a vállalkozói tevékenységet folytatók *egységes nyereségadózási rendszerének kialakítása*, mert enélkül elképzelhetetlen lett volna a piacgazdaság kialakítása, a társasági törvény által lehetővé tett korszerű társasági formák létrejötte, széleskörű elterjedése. A gazdálkodónként eltérő adó- és jövedelemszabályozási rendszer további fenntartása már meghaladottá vált, és szükséges lett az egységes nyereségadózási rendszer megteremtése – ezáltal a verseny-semlegessé erősítése –, ami az elvonási formák további egyszerűsítését is jelentette egyben.

Az egységes szervezetsemleges nyereségadózási rendszer bevezetése a vállalkozói adót, valamint a jövedelemszabályozásra vonatkozó különböző jogszabályokat felváltó, a vállalkozási nyereségadóról (VÁNYA) szóló 1988. évi IX. törvény bevezetésével következett be. Ezáltal megszűnt a korábbi alacsony szintű jogszabályon alapuló – tulajdon és szervezeti formák szerint eltérő – széttagolt nyereségadózási, illetve jövedelemszabályozási rendszer. A VÁNYA törvény hatálya alá tartozik minden vállalkozási tevékenység folytatására létrejött jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, valamint a *VÁNYA hatálya alá bejelentkező egyéni vállalkozó is*.

Ezzel érkezünk el a tanulmány igazi témájához, nevezetesen, hogy megvizsgáljuk, milyen tényezőket kell mérlegelni az egyéni vállalkozónak ahhoz, hogy dönteni tudjon: a magánszemélyek jövedelemadójáról szóló módosított 1989. évi XLV. törvény (SZJA) szerint, avagy a fentebb említett VÁNYA törvény alapján teljesítse adókötelezettségeit.¹ A kérdés vizsgálatát különösen indokolja az, hogy napjainkban gombamódra szaporodnak az egyéni vállalkozások² és ez a tendencia előreláthatóan továbbra is folytatódni fog. A két adónem közötti választás lehetősége egyedül az egyéni vállalkozóknak adatott meg, mivel a különböző társasvállalkozások, pénzintézetek, állami vállalatok stb. automatikusan a VÁNYA alá tartoznak. Az új adórendszer első évében, tehát 1988-ban még nem voltak ilyen "dilemma" elé állítva az egyéni vállalkozók, mivel az akkor hatályos vállalkozói adóról szóló tvr. – amely az egyéni és társas vállalkozókra egyaránt vonatkozott – a választás lehetőségét nem biztosította. A VÁNYA 1989. január 1-jével történő bevezetésével kerültek választót elé, hogy vállalkozói nyereségük után az SZJA törvény alapján adóznak-e, vagy bejelentkeznek a VÁNYA hatálya alá és az abban előírt elszámolási rend szerint teljesítik adókötelezettségeiket. Tehát az egyéni vállalkozók alapvetően az SZJA szerint adóznak és *csak külön nyilatkozattétel esetén* (formanyomtatványon az illetékes hatósághoz történő bejelentéssel) tartoznak, tartozhatnak a VÁNYA

---

¹ Szándékosan használtam a többes számot, mivel az adókötelezettség nem pusztán az adófizetési kötelezettséget jelenti, hanem ehhez kapcsolódva az adómegállapítási, bevallási, nyilvántartási, adatszolgáltatási stb. kötelezettségeket is magában foglalja és ezek vonatkozásában is különbség van a két említett adónem között.

² Az APEH tájékoztatása szerint csak 1990-ben 75 ezerrel növekedett az egyéni vállalkozók száma, és ez több mint 30%-os emelkedést jelent. (Adó, V. évf. 6. sz. 4. p.)

törvény hatálya alá, amely bejelentés a bejelentést követő adóévre vonatkozik,³ és erre az évre köti is az egyéni vállalkozót. Ami azt jelenti, ha vissza akarna térni az SZJA szerinti adókötelezettség teljesítésére, ezt csak a következő év január 1-jétől teheti meg (persze, csak ha ezt be is jelentette az előző év december 31-ig).

A VÁNYA szerinti adózást az első évben (1989-ben) mindössze 509 egyéni vállalkozó választotta, ez az összes egyéni vállalkozó 0,4%-a volt csak. Területi megoszlásukat az alábbi táblázat mutatja.⁴

Megye	VÁNYA-s adóalanyok száma
Baranya	16
Bács	34
Békés	16
Borsod	7
Csongrád	18
Fejér	23
Győr-Sopron	6
Hajdú-Bihar	24
Heves	17
Komárom	9
Nógrád	1
Pest	70
Somogy	16
Szabolcs	8
Szolnok	12
Tolna	14
Vas	5
Veszprém	16
Zala	14
Budapest	153
Összesen:	509

³ Ez alól kivételt jelentett az az APEH-közlemény, amely szerint az 1991-re vonatkozó bejelentéseket nem 1990. december 31-ig, hanem az 1990. évi bevallás beadásának – 1991. február 28. – határidejéig lehet megtenni. A határidő hosszabbítás indoka az volt, hogy a VÁNYA-törvényt jelentősen módosították az egyéni vállalkozókat kedvezően érintő módon – az 1990. december 20-i Magyar Közlönyben –, ami azonban csak 1991 január közepén jelent meg, és az adózók csak ekkor értesülhettek a jogszabály kedvező változásáról. Ha nincs ez a határidő hosszabbítás, akkor a kedvező jogszabályi változásra nem tudtak volna tekintettel lenni a – várhatóan – nagyszámú azon egyéni vállalkozók, akik az adózásnak a VÁNYA szerinti módját kívánják alkalmazni. Az APEH határidő módosítása tehát megfelel az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. 1.§ (6) bekezdésében megfogalmazott méltányos eljárás követelményének, az más kérdés, hogy ellentétes a VÁNYA-törvény 1.§ (4) bekezdésével, de valószínű, hogy ezen törvényellenes közlemény miatt senki nem fog az Alkotmánybírósághoz fordulni, mivel ebben az esetben az adózók "javára" szolgáló intézkedésről van szó.

⁴ Forrás: Adó- és ellenőrzési Értesítő, II. évf. 11. sz. 191. p.

Érdemes megfigyelni a főváros, illetve vonzáskörzetének jelentős arányát, amit az itteni vállalkozások nagyobb tőkeereje, illetve a szabályok adta lehetőségek jobb ismerete magyaráz. A bejelentkezettek szakmai összetételüket illetően különbözőek voltak, az iparban 58,3%-uk, a kereskedelemben 36,2%-uk, a mezőgazdaságban pedig 5,5%-uk tevékenykedett. Az iparban dolgozók döntően kőművesek, szobafestők, vízvezetékyszerelők voltak, a bejelentkezésüket pedig a kedvező költségelszámolás, valamint az adókedvezmények igénybevételi lehetősége motiválta. (Az általuk igénybevett, a lakossági fogyasztási szolgáltató tevékenységekre járó kedvezmény 1991-től már nem érvényesül!)

1990-ben a VÁNYA-t választók száma már 1236 volt, 1991-ben pedig várhatóan sokszorosára fog emelkedni, elsősorban a VÁNYA törvény 1991. évi módosításával kapcsolatos 50%-os mértékű adókedvezmény igénybevételi lehetősége miatt.

A kétféle adózás közötti különbségek

A továbbiakban sorra vesszük azokat az eltérő jellegzetességeket, amelyeket egyenként és összességükben mérlegelni kell a VÁNYA hatálya alá bejelentkezést eldöntendő:

1. Az egyéni vállalkozó által kötelezően alkalmazott nyilvántartási, könyvviteli rendszer

a) Amennyiben az egyéni vállalkozó marad az SZJA törvény hatálya alatt, akkor *árbevételről függetlenül* a számára előírt legmagasabb szintű nyilvántartási forma a *pénztárkönyv* és az ehhez kapcsolódó *analitikus nyilvántartások* (szállítói, vevői nyilvántartás, állóeszköz-nyilvántartás stb.). Az adminisztrációnak ez a formája nem okoz különösebb gondot a vállalkozónak, akár személyesen látja el ezeket a feladatokat, akár pedig szakembernek ad megbízást, mivel a költségvonzata nem jelentős.

b) Más a helyzet azonban a VÁNYA alá bejelentkezett egyéni vállalkozó esetén. Az első szembetűnő különbség az, hogy az alkalmazandó nyilvántartás *az éves árbevétel nagyságának a függvénye*. Közelebbről ez azt jelenti, hogy amennyiben az éves árbevétele nem haladja meg a 25 millió forintot, akkor eredményét az egyszeres könyvvitel előírásai szerint mutathatja ki, tehát *naplófőkönyvben*, illetve a fentebb már említett analitikus nyilvántartások alkalmazásával. Abban az esetben viszont, ha az éves árbevétel a 25 millió forintot meghaladná, már *egyszerűsített kettős könyvvitelt* kell vezetnie (évi 250 millió forintos árbevétel alatt), sőt ha esetleg elérné a bevétele az évi 250 millió forintot, akkor *kettős könyvvitel* formájában kénytelen az eredményét megállapítani.

Azt hiszem, nem kell különösebben bizonygatni, hogy a naplófőkönyves módszer is bonyolultabb a pénztárkönyvnél, nem is beszélve az esetleges egyszerűsített kettős, illetve kettős könyvvitelről. Ezeket a vállalkozó szinte

biztosan személyesen nem képes vezetni, részben a szakértelem hiánya, részben pedig az idő szűkössége miatt, mivel ezek a feladatok "egész" embert kívánnak, tehát mindenképpen többletköltséggel kell számolni a VÁNYA választása esetén. Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy a könyvelés-nyilvántartás vonalán szemlélve az SZJA szerinti adózási rendszer egyszerűbb, kisebb költségkihatással járó ügyviteli-feldolgozási rendszer, de talán kisebb áttekintést is mutat a vállalkozás pénzügyi helyzetéről.

2. A vállalkozás eredménymegállapítási módja, rendszere

a) Az SZJA hatálya alatt lévő egyéni vállalkozó a pénzforgalmi szemlélet alapján az alábbiak szerint állapítja meg az eredményét:

Befolyt adóköteles bevételek

- kifizetett és elszámolható termelési-kezelési költségek,
- jogszabályban meghatározott adóalap-csökkentő kedvezmények.

b) Hasonló módon jár el a VÁNYA hatálya alá bejelentkezett egyéni vállalkozó is (azt feltételezve, hogy az éves árbevétele nem haladja meg a 25 millió forintot), de vannak nem elhanyagolható különbségek is. Az eredményt szintén a pénzforgalmi szemlélet alapján állapítja meg a következőképpen:

Befolyt adóköteles bevételek

- kifizetett és elszámolható termelési-kezelési költségek,
- értékcsökkenési leírás,
- vásárolt készletek év eleji nyitó állományának értéke,
- + vásárolt készletek év végi záró állományának értéke.

Ez utóbbi tétel igényel részletesebb magyarázatot, mivel a többi tényező alapvetően megegyezik az SZJA-beli módszerrel, legfeljebb az egyes költségelszámolási tételeknél, ezek mértékeinél van differencia, de ezeket majd még tételesen össze fogjuk vetni a továbbiakban. Vásárolt készleteknek minősülnek az anyagok, az áruk, a 2000 Ft-nál nagyobb egyedi beszerzési értékű forgóeszközök, a gyártóeszközök stb. Ha a vállalkozó átjelentkezik a VÁNYA hatálya alá, akkor (mivel a korábban beszerzett készleteit a beszerzés évében már elszámolta költségként) az átjelentkezés első évében eredményének megállapításánál a vásárolt készletek nyitó leltári értékével az eredményét nem csökkentheti, tehát az első évben csak eredményt növelő tényezővel számolhat. Ez csak az első évben okozhat többlet adóalapot, mivel a következő években az adott évi nyitókészletet már levonásba lehet állítani.

3. Az adózás szabályai

Ezen a területen találkozunk a legélesebb különbséggel, az SZJA, illetve a VÁNYA szerinti szabályok összehasonlításakor itt húzódnak meg azok az okok, amelyek a vállalkozók döntő többségét arra motiválhatják, hogy a VÁNYA szerinti adózást válasszák. A kétféle adózás alkalmazása esetén lényeges különbség van az alkalmazásra kerülő adómértékeket, jövedelemkivonási módszereket illetően.

a) Az SZJA rendszerében érvényesülő, az egyéni vállalkozókat érintő alapvető adózás, a mindenki által jól ismert sávosan progresszív (0-50%-os adómértékeket tartalmazó) adótábla segítségével történik, ahol is az egyéni vállalkozásból származó jövedelmet össze kell vonni az egyéb forrásból származókkal.

b) Más a helyzet a VÁNYA rendszerében. Először is az a lényeges különbség, hogy a vállalkozó *saját elhatározásától függ*, hogy a nyeresége után miként adózik. Ha személyes közreműködésének ellenértékéként veszi ki a nyereségét, akkor az előbb említett sávosan progresszív SZJA mértékeket kell alkalmaznia és a VÁNYA-val nem is találkozik, ha a teljes nyereséget ezen a módon veszi ki. Akkor azonban, ha a nyereség egy részét, vagy teljes összegét bennhagyja, ezen összeg után VÁNYA-t köteles fizetni, amelynek általános mértéke 40%, (de az egyéni vállalkozókat jelentős kedvezmény illeti meg 1991-1993 között, aminek mértéke 50%, és ez azt eredményezi, hogy a VÁNYA mértéke ezen három évben csak 20% az ő esetükben) és a nyereségadóval csökkentett nettó nyereséget (adózott eredményt) jogosult osztalékként kivenni, aminek SZJA adóterhe 20%-os forrásadó, amit nem is kell összevonni az egyéb forrásból származó jövedelmekkel.

Az eltérő adózási szabályok megvilágítására az alábbi táblázat szolgál

Adózás előtti bruttó jövede- lem (nyereség)	100	200	300	360	400	500	600	700	800	1000	2000
Adózás utáni nettó jövedelem az SZJA-ban	94	165,4	233,4	269,4	293,4	353,4	403,4	453,4	503,4	603,4	1103,4
Adózás utáni nettó jövedelem a VÁNYÁ-ban, ha a személyes közreműködés összege											
0	64	128	192	230,4	256	320	384	448	512	640	1280
55	83,8	147,8	211,8	250,2	275,8	339,8	403,8	467,8	531,8	659,8	1299,8
90	92,2	156,2	220,2	258,6	284,2	348,2	412,2	476,2	540,2	668,2	1308,2
120	-	161,6	225,6	264	289,6	353,6	417,6	481,6	545,6	673,6	1313,6
150	-	163,4	227,4	265,8	291,4	355,4	419,4	483,4	547,4	675,4	1315,4
200	-	165,4	229,4	267,8	293,4	357,4	421,4	485,4	549,4	677,4	1317,4
240	-	-	231	269,4	295	359	423	487	551	679	1319
300	-	-	233,4	271,8	297,4	361,4	425,4	489,4	553,4	681,4	1321,4

(Adatok 1000 Ft-ban)

A táblázathoz azonban néhány magyarázó szabály mindenképpen szükségeltetik. A számítások során nem vettük figyelembe a különböző adónemeknél alkalmazható adóalap, illetve adókedvezményeket (ezek összehasonlításával külön foglalkozunk), kivéve egyet: ez pedig a VÁNYA-ban az egyéni vállalkozókat megillető 50%-os adókedvezményt, mivel ez általánosan érvényesül minden egyéb feltételtől függetlenül. A táblázat célja annak bemutatása, hogy ugyanakkor nyereség (jövedelem) esetén mennyi *nettó, adózás utáni* pénze marad az egyéni vállalkozónak, ha az SZJA, illetve ha a VÁNYA szerint adózik, feltételezve, hogy a teljes nyereséget kivonja személyes célra, és nem kíván tartalékolni, beruházást végezni. Az adózás utáni nettó jövedelem az SZJA-ban megjelölésű sor adatait a következőképpen számíthatjuk ki:

Adózás előtti bruttó jövedelem
– ehhez kapcsolódó progresszív SZJA,
= nettó jövedelem.

Az adózás utáni nettó jövedelem a VÁNYA-ban megjelölt sorok pedig azt mutatják, hogy mekkora jövedelem tartozik adott nyereséghez, attól függően, hogy a nyereséget teljes egészében a VÁNYA-val adózott eredmény terhére *osztalékként veszik ki*, vagy csak egyre csökkenő mértékben és a fennmaradó, egyre növekvő részt pedig a vállalkozó *személyes közreműködésének ellenértékékként* a VÁNYA alapot csökkentő, de összevonandó, progresszív SZJA alá tartozó jövedelemként.

Az osztalékként kivett jövedelmek adózása az alábbiak szerint történik:

Adózás előtti jövedelem
– 20% VÁNYA,
= adózott eredmény (amit osztalékként kiveszünk),
– 20% SZJA forrásadó,
= nettó osztalék jövedelem.

Ez a százalékos számítást alkalmazva a 64%-os nettó osztalék jövedelemet jelent az egyéni vállalkozónak (a tevékenységet kezdőnek⁵ még nagyobb a kedvezménye, mivel a tevékenysége első évében a VÁNYA mértéke csak 16%-os, tehát az adózás utáni nettó osztalék jövedelme ebben az évben a bruttó nyereség 67,2%-a).

Abban az esetben, ha részben osztalékként, részben a személyes közreműködés ellenértékékként kerül az adózás előtti nyereség felosztásra, a nettó jövedelem megállapítása az alábbiak szerint történik:

I. Adózás előtti jövedelem (nyereség)

– a személyes közreműködés bruttó összege,
= VÁNYA alap,

---

⁵ Kezdőnek az az egyéni vállalkozó minősül, aki a legkorábban 1991-ben kiváltott vállalkozói igazolvánnyal egyből a VÁNYA szerinti adózást választja, tehát azonnal a VÁNYA törvény hatálya alá jelentkezik be. Nem illeti meg a kezdőnek járó kedvezményt azt az egyéni vállalkozót, aki 1990-ben az SZJA szabályai szerint adózott, és 1991-re jelentkezik át a VÁNYA hatálya alá. Neki csak az általános 50%-os mértékű adókedvezmény jár.

- 20% VÁNYA,
- = adózott eredmény (amit osztalékként kiveszünk)
- 20% SZJA forrásadó,
- = nettó osztalék jövedelem.

II. Személyes közreműködés bruttó összege

- az ehhez kapcsolódó progresszív SZJA,
- = személyes közreműködés nettó összege.

Összes nettó jövedelem = nettó osztalék + személyes közreműködés nettó összege.

(Ez az összeg szerepel a táblázatban is.)

A táblázatból kitűnik, hogy abban az esetben, ha a teljes nyereséget osztalékként akarjuk kivenni, akkor jutunk nagyobb nettó jövedelemhez az SZJA szerinti adózáshoz képest, ha 7-800 ezer forint közötti legalább a nyereség bruttó összege (pontosan kiszámítva 738.572 Ft vagy ennél magasabb). Abban az esetben viszont, ha bizonyos összeget személyes közreműködés ellenértékéként is kiveszünk (gondolva az SZJA kedvező adókulcsaira: 0%, 12%, 18%, 30%, 32%) – mivel ezen esetekben a legkedvezőtlenebb módon is legalább 68% nettó jövedelmünk maradt, az osztaléknál alkalmazottakhoz képesti 64%-kal szemben –, *már alacsonyabb nyereség esetén is* előnyösebb a VÁNYA szerinti adózás. Ehhez 300.000 Ft-nál több nyereség kell mindenképpen és ebből 300.000 Ft-ot ki is kell venni személyes közreműködésként a kedvező adózás érdekében, és csak az e feletti részre szabad osztalék formájában szert tenni. A 300.000-res határ oka az, hogy itt fordul az adóterhelés kedvezőbbre a VÁNYA javára, mivel e fölött az SZJA rendszerben már 40%-os adósáv található, a VÁNYA pedig a forrásadózó SZJA résszel is csak 36%-os elvonást jelent. Tehát a személyes közreműködés címén történő jövedelemkivétel maximuma 300.000 Ft, ennél magasabb összegnél már kedvezőtlenebb lesz az összes adóterhelésünk.

A példákból jól látható, hogy a VÁNYA szerinti adózás kis nyereségű vállalkozók számára nem ajánlott, 300.000 Ft-nál több nyereséget kell produkálni ahhoz, hogy kisebb adóvonzattal járjon a VÁNYA hatálya alá történő bejelentkezés szerinti elvonás. Ez alól csak az jelenthet kivételt, ha a vállalkozót egyéb címen a VÁNYA rendszerében valamilyen adókedvezmény illeti meg (mert ilyen esetben alacsonyabb nyereség esetén is kedvező lehet a VÁNYA hatálya alá történő bejelentkezés), illetve ha a teljes nyereséget személyes közreműködés ellentételezésének formájában veszik ki, mivel ekkor megegyezik az adózási teher az SZJA-belivel.

A fenti számítások az 1991-ben hatályos adókulcsokra épülnek, az adómértékek változtatásával párhuzamosan azonban évente "karban kell tartani" a táblázatban foglaltakat, mivel alapvetően felboríthatják az egyik évben még követendő nyereség, jövedelem-kivonási rendszert az esetleges adókulcs korrekciók, adókedvezményben bekövetkezett változások.

4. Az adóalapot és a fizetendő adót érintő kedvezmények

a) Az SZJA rendszerében az egyéni vállalkozókat ún. adóalapot érintő kedvezmények illetik meg abban az esetben, ha meghatározott feltételekkel rendelkeznek. Ilyen kedvezmények pl. ha szakmunkástanulót képeznek, vagy legalább 50%-ban csökkent munkaképességű személyt foglalkoztatnak, akkor személyenként minden megkezdett hónap után a bevételeiket csökkenthetik havi 1000 Ft-tal. Ennek a kedvezménynek sem időbeli, sem összegbeli maximuma nincs, tehát akár nullára is csökkenthető ezek által a vállalkozás nyeresége. Az előbbiekhöz hasonló, de már bizonyos korlátozással érvényesülő további kedvezmény is megilleti az egyéni vállalkozót. Amennyiben főfoglalkozásban folyamatosan alkalmaz olyan munkavállalót, akit ezt megelőzően legalább 6 hónapon át közhasznú munkavégzés keretében foglalkoztattak, illetve, aki legalább 6 hónapon át munkanélküli segélyben részesült, akkor maximum 24 hónapon át csökkentheti a bevételeit a személyenkénti havi 1000 Ft-tal.

Más jellegű, de előfordulása esetén nagy jelentőségű egyéb kedvezmény is megilleti az SZJA rendszerében adózó egyéni vállalkozót. Abban az esetben, ha a vállalkozásában saját találmányát valósítja meg, a vállalkozásból származó jövedelmének csak 50%-át kell adókötelesnek tekinteni, tehát a másik felét úgy kezeli a jogalkotó, mintha meg sem termelődött volna. Ennek a rendelkezésnek az az indoka, hogy a magánszemélyeket is jelentős kedvezmény illeti meg az SZJA rendszerén belül találmány értékesítése esetén, méltánytalan lenne az egyéni vállalkozókat kizárni ezen kedvező adózási lehetőségből.

b) Más jellegű kedvezmények illetik meg a VÁNYA rendszerében adózó egyéni vállalkozókat. A legfontosabb eltérés abban áll, hogy itt a kedvezmények nem az adóalapot érintik, hanem a számított adót, tehát jelentőségük összehasonlíthatatlanul nagyobb az SZJA-beli adóalap-kedvezményekhez képest. Az itt található rendkívül sokrétű kedvezmények voltak a korábbi években is, és manapság is az egyik legfontosabb okai a VÁNYA szerinti adózás választásának, mivel ezek a kedvezmények *kizárólag* a VÁNYA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozókat illetik meg. Nézzük meg – a teljeskörűség igényétől eltekintve – azokat a legfontosabb adókedvezményeket, amelyek vonzóvá teszik a VÁNYA szerinti adózást.

b/1. A korábban már említett, az 1991-93. évekre vonatkozó 50%-os mértékű adókedvezmény, amely kezdő vállalkozóknál működésük első évében 60%-os, adóvisszatartás formájában igénybe vehető kedvezményt jelent.

b/2. 80%-os adókedvezményben részesülnek egyes közszolgáltató (pl. veszélyes hulladékok kezelése, szennyvíztisztítás stb.), illetve egészségügyi (pl. gyógyszer-kiskereskedelem stb.) tevékenységet végzők, az ebből a tevékenységből származó eredményükre jutó adóból.

b/3. 65%-os a kedvezmény mértéke egyes kulturális (tankönyvkiadói tevékenység stb.), illetve sport-tevékenységből (diáksport stb.) származó nyereségre eső adó esetében.

b/4. Egyes népi iparművészeti és hagyományos háziipari termékek gyártása esetén e termékek értékesítési *árbevételének* 3,5%-át lehet levonni a számított VÁNYA-ból.

b/5. A vállalkozó a *legalább két éve* tulajdonában lévő állóeszközök és befektetett eszközök értékesítéséből elért összes ellenérték és a nyilvántartási érték *pozitív különbözete* 20%-ának megfelelő összegű adókedvezményt vehet igénybe.

b/6. Jelentős kedvezményben részesülnek azok a VÁNYA hatálya alá bejelentkező egyéni vállalkozók, akik mezőgazdasági tevékenységet folytatnak (állattenyésztés, földművelés stb.). 1990. január 1-től már *bevételi értékhatártól függetlenül* lehetnek a VÁNYA alanyai választásuk alapján.⁶ Ez a bejelentkezés azért fontos a számukra, mert ezáltal rájuk is vonatkoznak a mezőgazdasági tevékenység egyes adózási és támogatási kérdéseiről szóló módosított 39/1987. (X.12.) Mt. rendelet előírásai, ugyanis a támogatás elnyerésének feltétele a VÁNYA hatálya alá történő bejelentkezés. A kedvezmény részben beruházási támogatás igénybevételével (közvetlen költségvetési támogatás, nyereségadó-kedvezmény vagy kamattérítés formájában ölthet testet), részben pedig egyéb támogatási formák alkalmazásával valósul meg. Ilyen egyéb forma lehet a termelési támogatás, a szarvasmarha-tartási tevékenységhez kapcsolódó termelési árkiegészítés vagy az ún. állománynövelési támogatás.

b/7. Kedvezményben részesül még a kistelephelyen, illetve tanyán végzett kiskereskedelmi tevékenység; a környezetvédelmi beruházásra fordított kiadás után is igénybe vehető adókedvezmény stb.

5. Társadalombiztosítási fizetési kötelezettségek

a) Az SZJA rendszerébe tartozó egyéni vállalkozót terhelő társadalombiztosítási kötelezettség a tárgyévet *közvetlenül megelőző évben* elért, személyi jövedelemadó alapot képező jövedelemhez kapcsolódik, mértéke pedig 53%, amely magában foglalja a társadalombiztosítási és a nyugdíjjárulékot egyaránt. Az így fizetendő járulék összege maximálva van, nevezetesen legfeljebb 240.000 Ft éves jövedelem után kell fizetni, ami 127.200 Ft-ot jelent befizetendő maximális járulék összegként. A jogszabály a minimum összeget is megállapítja azért, hogy esetleges veszteség vagy alacsony jövedelem esetén nehogy megszakadjon a vállalkozó biztosítási ideje, ez a minimum pedig havi 960 Ft.

b) Alapvetően más a helyzet a VÁNYA hatálya alá bejelentkező egyéni vállalkozó társadalombiztosítási fizetési kötelezettségét illetően. A legfontosabb különbség abban van, hogy járulékfizetési kötelezettség csak a személyes közreműködés ellenértékéeként, a költségek között elszámolt kifizetések után keletkezik (ekkor 43% TB-járulék és 10% nyugdíjjárulék van a fentebb említett járulék alap maximumig terjedően). Az adózott eredmény terhére osztalékként kifizetésre kerülő összegek után *semmiféle fizetési kötelezettség* (sem

---

⁶ Korábban csak akkor tehették ezt meg, ha az éves árbevétele meghaladta a 2 millió forintot.

társadalombiztosítási, sem nyugdíjjárulék) nem keletkezik! Ez közelebbről azt jelenti, hogy akár a több milliós nyereséget produkáló, a VÁNYA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozó, ha személyes közreműködéséért költségként elszámolható jövedelemre nem tesz szert, hanem csak osztalék formájában jut jövedelemhez, akkor járulékfizetési kötelezettsége a minimális, a rá is vonatkozó havi 960 Ft lesz.

A fentieket szemlélteti — a korábbiakban már az adózásbeli eltéréseket ismertető táblázathoz hasonló — a következő kimutatás.

Adózás előtti bruttó jövede- lem (nyereség)	0-36	36-42	42-48	100	150	200	240 + felett
TB-fizetési kötelezettség							
SZJA-ban	11,52	14,4	19,2	53	79,5	106	127,2
VÁNYA-ban, ha a személyes közreműködés összege							
0-36	11,52	11,52	11,52	11,52	11,52	11,52	11,52
55	-	-	-	29,15	29,15	29,15	29,15
90	-	-	-	47,7	47,7	47,7	47,7
120	-	-	-	-	63,6	63,6	63,6
150	-	-	-	-	79,5	79,5	79,5
200	-	-	-	-	-	106	106
240 és e felett	-	-	-	-	-	-	127,2

(Adatok 1000 Ft-ban)

A táblázatból kitűnik, hogy 36.000 Ft-nál nagyobb nyereség esetén, amennyiben a vállalkozó minél nagyobb mértékben osztalék formájában jut jövedelemhez, akkor egyre kisebb járulékterherrel számolhat, mint ugyanolyan jövedelmet feltételezve az SZJA-ban. Legalább 240.000 Ft-os nyereség esetén a "megtakarítás" 115.680 Ft, ami a maximális megtakarítási lehetőséget is jelenti, tekintve, hogy a járulékalap maximálva van. (Azt azonban nem szabad elfelejteni, hogy a befizetett járulék költségként elszámolható tényező és így a kisebb járulék-összeggel kisebb mértékben tudjuk az adóalapot csökkenteni, ami tulajdonképpen azt jelenti, hogy a "járulék-megtakarítás" a valóságban

előfordulhat, hogy csak a megtakarítás 64%-át jelenti.⁷ Arra is tekintettel kell lenni, hogy az alacsonyabb járulékfizetés az esetleges társadalombiztosítási szolgáltatásoknál is alacsonyabb juttatási szintet jelent.)

Érdemes még összevetni az adatokat az adózásra vonatkozó táblázatban szereplő tételekkel és azt megvizsgálni, hogyan lehet adott nyereségnél azt a jövedelem-kivételi módszert megtalálni, ahol az adó- és társadalombiztosítási kötelezettség együttes összege a legkevesebb. Tisztán az adózási szempontokat figyelembe véve azt állapítottuk meg, hogy akkor "gazdaságos" a VÁNYA szerinti adózást választani, ha legalább 300.000 Ft-os nyereséggel rendelkezik a vállalkozó. Amennyiben a TB- fizetési kötelezettséget tartalmazó táblázatban szereplő adatokkal együtt vizsgáljuk a minél kisebb fizetési kötelezettséget, azt állapíthatjuk meg, hogy alacsonyabb jövedelem, nyereség esetén is már összességében kedvezőbb lehet a vállalkozó elvonási terhe. Pl. 100.000 Ft-os jövedelmet feltételezve, azt láthatjuk, hogy SZJA-n belüli vállalkozó esetén az elvonás 6.000 Ft SZJA és 53.000 Ft TB, azaz összesen 59.000 Ft; VÁNYA hatálya alatti vállalkozó esetén pedig (csak osztalék esetén) 36.000 Ft SZJA és 11.520 Ft TB, azaz összesen 47.520 Ft, illetve 55.000 Ft személyes közreműködés formájában történő jövedelemkivétel esetén 16.200 SZJA és 29.150 Ft TB, azaz összesen 45.350 Ft elvonási teher jelentkezik.

A nyereséget (jövedelemadózást) és a TB-fizetési kötelezettséget együtt szemlélve a következőket állapíthatjuk meg:

– A VÁNYA hatálya alá bejelentkezés mindig kisebb, legfeljebb azonos⁸ összelvonási terhet jelent a vállalkozónak (tehát úgy néz ki, hogy a két fizetési kötelezettséget együttesen szemlélve a VÁNYA "nyerte a versenyt" az SZJA-val szemben).

– Ahhoz, hogy az összelvonási teher alacsonyabb legyen a VÁNYA rendszerében, sajátos megoldást kell alkalmazni egy meghatározott jövedelem-sávban.⁹ Itt az alacsonyabb összes elvonás érdekében vállalni kell a "kisebbik rosszat", hogy több adót fizessünk, de ugyanakkor ez a túlfizetés kompenzálódjon a TB terén elért megtakarítással, és úgy abszolút értelemben kedvezőbb jövedelemtulajdonosi pozícióba jutunk. Pl. 300.000 Ft nyereséget és osztalékként kivett jövedelmet feltételezve 41.400 Ft-tal több adót fizetünk, viszont a társadalombiztosítási megtakarításunk 115.680 Ft.

---

⁷ 1991-ben érvényes adókulcsokat és osztalék formájában történő nyereség-kivonást feltételezve.

⁸ Amennyiben a nyereség 36.000 forint, vagy ennél kevesebb az adó és társadalombiztosítási együttes terhelés megegyezik a két adónemben, minden egyéb esetben azonban van olyan jövedelemkivételi módszer, amelynél a VÁNYA-alany egyéni vállalkozót terhelő elvonások összege alacsonyabb az SZJA szerinti adózóhoz képest.

⁹ Ez a sáv az évi 36.001 és 360.000 Ft közötti nyereség, mivel nagyobb bruttó nyereség esetén már magában az adóteher is kevesebb az SZJA-belihez képest, azaz efelett már van olyan jövedelemkivételi lehetőség, amelynél mind a társadalombiztosítási, mind az adóvonzat alacsonyabb lehet a VÁNYA szerinti adózás választása esetén.

— Ha azt akarjuk, hogy mind adót, és mind TB járulékot kevesebbet fizessünk az SZJA-hoz képest — amely nem jelenti feltétlenül azt is, hogy összességében a legkisebb elvonási szintet érjük el —, akkor az alábbiak szerint kell eljárni:

Ha csak osztalékként kivett jövedelmet tételezünk fel, akkor csak kiugróan magas nyereség (legalább évi 738.572 Ft) esetén lehet elérni, hogy az adózás szabályait tekintve is kedvezőbb legyen a VÁNYA.

Ha a kettős kedvezményt úgy akarjuk elérni, hogy nemcsak osztalékként, hanem személyes közreműködés keretében is részesedni akarunk a jövedelemből, akkor már elég évi 360.000 Ft-nál nagyobb nyereség is, feltéve, hogy a személyes közreműködés címén történő jövedelemkivétel nem éri el a 240.000 Ft-ot, mivel ekkortól már csak azonos társadalombiztosítási fizetési kötelezettségről beszélhetünk a TB maximált alapja miatt.

6. Költségelszámolást érintő egyéb kérdések

a) A reprezentációs célú kiadások elszámolása

Mindkét módban lehetőség van az ilyen jellegű költségek érvényesítésére, a VÁNYA-törvény tételesen fel is sorolja az ilyen címen elszámolhatókat. A különbség abban áll, hogy míg az SZJA-ban az elszámolás mértéke behatárolt (az éves árbevétel 0,5 %-áig, maximum 100.000 Ft-ig terjedhet), addig a VÁNYA rendszerében korlátozás nélkül lehet az ilyen jellegű kiadásokat költségként érvényesíteni.

b) Az amortizáció elszámolása

Ezen a területen is találkozhatunk eltérő szabályokkal, amelyek a gyakorlatban nagy jelentőséggel bírhatnak a beruházni szándékozó vállalkozók esetében.

1. Az SZJA esetében érvényesülő előírások szerint az állóeszközök¹⁰ általános értékcsökkenési leírási mértéke 5, 10, illetve 20%. Ezen túlmenően lehetőség van az állóeszközök *gyorsított* értékcsökkenésének elszámolására is az alábbiak szerint. Az újonnan beszerzett gép, berendezés, felszerelési tárgy és jármű értékcsökkenését 3 év alatt, a vállalkozó saját döntése alapján maximum évi 50%-os kulcs mellett.

2. Más az elszámolási lehetőség a VÁNYA rendszerében. Az értékcsökkenés *általános* mértéke 3, 6, 12, 17%, tehát alacsonyabb és így lassabban lehet érvényesíteni a beruházási kiadásokat. A *gyorsított* amortizáció terén viszont *kedvezőbb* az elszámolási lehetőség (kivéve a személygépjárműveket, mivel ezeket a VÁNYA rendszerében nem lehet gyorsított módon amortizálni). A gépeket, berendezéseket, felszereléseket és egyéb

---

¹⁰ Állóeszköznek minősülnek a kizárólag a jövedelemszerző tevékenységhez használt járművek, épületek, építmények, gépek, berendezések, felszerelési tárgyak stb., ha rendeltetészerű használat mellett elhasználódásuk három évnél hosszabb és beszerzési értékük 50 ezer forintnál nagyobb, feltéve, hogy külön jogszabály nem utalja őket a fogyóeszközök körébe.

járműveket két év alatt, évi 50%-os kulccsal lehet leírni, ami 1 éves előnyt jelent az SZJA előírásokhoz képest.

c) *A veszteség elszámolás*

Abban az esetben, ha a vállalkozás a tárgyévben veszteséget mutat, eltérő szabályok érvényesülnek a két adónemben.

1. Az SZJA-rendszerében az egyéni vállalkozó a veszteségét mindenféle korlátozástól mentesen, időbeli behatárolás nélkül átviheti a következő évre, évekre, mindaddig, míg a bevétel fedezetet nem nyújt az elszámolásra.

2. Szigorúbb előírások érvényesülnek a VÁNYA rendszerében, mivel a vállalkozó a veszteséget legfeljebb két évig viheti át (az alapítási költségeket veszteségtől függetlenül 5 évre lehet elhatárolni) és a tárgyévet követő második évben már mindenképpen el kell számolni a korábbi évekből áthozott, eddig el nem számolt veszteséget.

d) *Az ún. jóléti juttatások elszámolása*

Ezek azért bírnak nagy jelentőséggel, mivel sem társadalombiztosítási, sem pedig adóvonzattal nem járó tételek, ugyanakkor költségkénti elszámolásukra sor kerülhet.

1. SZJA keretében a vállalkozó egyáltalán nem számolhat el ilyen jellegű kiadásokat, a jogszabályok ezt nem teszik lehetővé.

2. Jóval kedvezőbb a helyzet a VÁNYA szerinti adózás esetén, mivel kollektív szerződés vagy ún. jóléti szabályzat készítése esetén lehetőség van pl. a szabályzatban meghatározott feltételek esetén, az ott meghatározott mértékig szociális segílyt folyósítani, és ennek összegét költségként elszámolni.

7. Befektetési kedvezmények

Ennél a témakörnél azokat a sajátos előírásokat kell megvizsgálni, amelyeket az SZJA-törvény tartalmaz, de adott esetben a VÁNYA hatálya alá tartozó vállalkozó is érvényesíthet.

a) Az előírások mindegyike vonatkozik az SZJA hatálya alatti vállalkozóra, ugyanúgy, mint az "egyszerű" magánszemélyekre. A kedvezmény abban áll, hogy a vállalkozó az éves össz-jövedelmét (legfeljebb a 30%-áig terjedő mértékben) csökkentheti (és így az erre eső adót átmenetileg nem kell megfizetnie), ha pl. az adott évben belföldön bejegyzett vállalkozás által kibocsátott részvényt vagy Kft üzletrészt vásárol, vagy a vállalkozása célját szolgáló állóeszközt¹¹ (gép, berendezés, jármű) szerez be, az ezek megszerzésére fordított összeg erejéig.

---

¹¹ A kedvezményként figyelembe vett állóeszközre gyorsított értékcsökkenési leírást nem lehet alkalmazni, és amikor a normál eljárás szerint 0-ra amortizálnának – tipikusan 5 év múlva –, meg kell fizetni a korábban kedvezményként figyelembe veit összegre eső adót, tehát a 0-ra írás évének adóalapját növeljük ilyen esetben. A kedvezmény abban áll, hogy semmiféle szankció (bíróság, pótlék) nem kapcsolódik ilyenkor az adóalap utólagos növeléséhez, nem úgy, mintha a megszerzést követően két éven belül kerülne eladásra az állóeszköz, mert ebben az esetben önellenőrzés keretében (önellenőrzési pótlék "kíséretében") kell rendezni a kötelezettségeket.

b) A VÁNYA hatálya alá tartozót is megilletik a fenti kedvezmények, az imént említett konkrét előírások szerint, azzal, hogy az állóeszköz-beszerzés címén igénybe vehető kedvezmény *rá nem vonatkozik*, mivel ez csak az SZJA szerint adózó egyéni vállalkozót illeti meg, de egyéb címen természetesen ő is igénybe vehet az összjövedelem 30%-ig terjedő mértékben egyéb kedvezményt.

8. A beruházási lehetőségek

a) Az SZJA szerinti adózás esetén erre csak a sávosan progresszív SZJA megfizetése utáni adózott jövedelemből van lehetőség, tehát adózás elől még beruházás címén sem lehet jövedelmet elvonni – legfeljebb az összjövedelem 30%-áig a fentebb említett módon, feltételesen, az erre eső SZJA elhalasztásával.

b) A VÁNYA rendszerében már nagyobb szabadság érvényesül, ugyanis a vállalkozó, miután a nyereségadó-fizetési kötelezettségének eleget tett, az ún. adózott eredményből beruházási kiadásokat is finanszírozhat, anélkül, hogy akár összevonás alá eső, akár forrásadózó SZJA-t kellene fizetnie. Tehát ebben az esetben arról van szó, hogy nyereségadózó, de SZJA nélküli forrásból lehet a beruházást megvalósítani.

9. Tartalékolási lehetőség

a) Az SZJA rendszerében erre nincs mód, mivel a vállalkozó a jövedelme után meg kell hogy fizesse a progresszív személyi jövedelemadót, és csak ezen adózott jövedelméből képezhet tartalékot.

b) Ezzel szemben a VÁNYA körében a nyereségadó megfizetése utáni adózott eredményből már lehet tartalékot is képezni anélkül, hogy személyi jövedelemadót kellene fizetnie a vállalkozónak a tartalékolni szánt összeg után.

10. Egyéb fizetési kötelezettségek

Ezen a területen olyan fizetési kötelezettségek szerepelnek, amelyek az eddig felsoroltakon kívül jelentkeznek, és valószínűleg csak az adózók szűk rétegét érintik. E körben jelenleg csak a központi műszaki fejlesztési alap javára teljesítendő befizetés szerepel, de nem zárható ki, hogy idővel további befizetési nemek is bevezetésre kerülnek.

A központi műszaki fejlesztési hozzájárulást csak a VÁNYA hatálya alá bejelentkezett egyéni vállalkozónak kell fizetnie, ugyanis az SZJA alattira nem is terjed ki ezen jogszabály hatálya. Azonban a VÁNYA hatálya alá tartozó sem fizet mindaddig, amíg az éves árbevétele nem haladja meg a 25 millió forintot, tehát amíg könyvvizetési kötelezettségének naplófőkönyv alkalmazásával is eleget tehet. Akkor pedig, ha átlépi ezt az összeget az éves árbevétel, az előző évi nyereségadó alapjának 4,5%-át kell befizetni műszaki fejlesztési hozzájárulás címén.

11. Átalakulás más gazdálkodási formába

Csak a VÁNYA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozó élhet azzal a lehetőséggel (a gazdálkodó szervezetek és a gazdasági társaságok átalakulásáról szóló 1989. évi XIII. törvény 3.§-a értelmében), hogy egyszemélyes Kft-vé átalakuljon,¹² és ezzel a korlátlan felelősségű gazdálkodási formát egy korlátozott felelősségű alakzattal váltsa fel. Ez az átalakulás egyébként nemcsak a felelősségi forma váltása miatt indokolt, hanem azért is, mivel a pénzügyi intézetek hitelfinanszírozása jelenleg kedvezőbb a jogi személyiséggel rendelkező Kft-k esetében, mint az SZJA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozóknál.

Összegzés

Az előadottakból kitűnik, hogy a tanulmány címében feltett kérdésre adandó választ nem lehet azonnal és főleg nem valamennyi egyéni vállalkozóra alkalmazható uniformizált módon megadni. Ehelyett a választásnál szerepet játszó tényezőket gondosan kell mérlegelni, egyenként és a maguk összességében egyaránt, az adott vállalkozásra jellemző biztos (pl. hogy kedvezményre jogosító az általa végzett tevékenység) és bizonytalan (pl. az árbevétel nagysága) tényezők egyidejű figyelembe vétele mellett. A helyes döntés megtalálásának nehézsége abban áll, hogy előre, a következő évi gazdasági-piaci viszonyokat csak feltételezve kell-lehet meghozni az egyéni vállalkozónak a döntését, és év közben, ha a tényleges gazdasági folyamatok nem a terveknek megfelelően alakulnak, már nincs visszaút a másik adó szerinti elszámolási rendszerre, legfeljebb csak az adott adóévet követő évben. Tehát egy évig mindenképpen viselnie kell ilyen esetben a vállalkozónak a korábbi helytelen döntéséből adódó következményeket.

Azt azonban mindenképpen elmondhatjuk, hogy azok a vállalkozók, akik nem idegenkednek a kicsit bonyolultabb adminisztrációs terhektől, és szabadon akarnak dönteni a megtermelt jövedelmük kivételének módjáról, SZJA fizetése nélkül szeretnének tartalékolni, beruházni – tehát a nyereségadó megfizetése utáni adózott nyereség felhasználásáról saját maguk akarnak dönteni –, a tevékenységükhöz kapcsolódó adókedvezményeket, különböző támogatásokat kívánnak igénybe venni, nos nekik a VÁNYA hatálya alá történő bejelentkezés az ajánlott.

---

¹² Az SZJA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozó is hozhat létre egyszemélyes Kft-t, csak nem az átalakulás szabályai szerint, hanem az új társaság létrehozására előírtaknak megfelelően, ez pedig a társasági törvény előírásai értelmében jóval szigorúbb pénzügyi feltételek között mehet végbe, mint az átalakulási törvény által lehetővé tett idevonatkozó kedvező szabályok szerint (elég csak a törzstőke rendelkezésre bocsátási ütemére, illetve a kapcsolódó adó-illeték terhekre utalni).